

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİNİN
POLİS AKADEMİYASI**

«CİNAYƏT HÜQUQ» KAFEDRASI

«CİNAYƏT HÜQUQ» FƏNNİ

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 32. «Korrupsiya və qulluq mənafeyi əleyhinə
olan digər cinayətlər»

vaxt - 2 saat:

Tərtib etdi: Kafedranın rəisi, polis polkovniki, h.ü.f.d.

İmrəli Məmmədli

Mühazirə kafedanın iclasında, müzakirə olunub və bəyənilmişdir.

PROTOKOL № _____ « _____ » _____ 2016-cı il.

BAKI - 2016

MÖVZU № 32. Korrupsiya və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayətlər

P L A N:

GİRİŞ:

1. Korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayətlər.
2. Vəzifəli şəxslərin anlayışı və əlamətləri.
3. Korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayət növlərinin ayrı-ayrı cinayət növlərinin anlayışı və tərkiblərinin təhlili.

NƏTİCƏ:

ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Mad. 7, 13, 95, 109 və 119. Bakı 2020 .
2. “Korrupsiya əleyhinə” BMT-nin 31 oktyabr 2003-cü il Konvensiyası (AR 30 sentyabr 2005-ci ildə qoşulmuşdur).
3. “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında AR-ın 13 yanvar 2004-cü il tarixli Qanunu
4. “Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında” Avropa Şurasının 27 yanvar 1999-cu il Konvensiyası (AR 30 dekabr 2003-cü ildə qoşulmuşdur)
5. “Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında” Avropa Şurası Konvensiyasının 15 may 2003-cü il tarixli Əlavə Protokolu (AR 1 fevral 2013-cü ildə qoşulmuşdur)
6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı, 2020
7. Azərbaycan Respublikasının Mülkü Məcəlləsi Bakı, 2020.
8. Bələdiyyələrin statusu haqqında Azərbaycan Respublikasının 2 iyul 1999-cu il tarixli Qanunu. Bakı, 2003
9. Azərbaycan Respublikasının «Dövləti qulluğu haqqında» 21 iyul 2000-ci il tarixli anunu.» Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı. Bakı, 2001.
10. Azərbaycan Respublikasının «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» 4 mart 2004-cü il tarixli Qanunu «Hüquq ədəbiyyatı» nəşr. Bakı 2004.
11. Azərbaycan Respublikasının CM-nin kommentariyası (prof. F.Y.Səməndərovun red. ilə) Bakı, 2019.
12. Əfəndiyev E.M. Azərbaycan Respublikası CM-nin şərhli. Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşr, 2001.
13. İmanov M.N. «Cinayət hüququ» Xüsusi hissə. Dərslik. Bakı, 2015.
14. Əliyev Ə.İ., Teymurov N.İ. “Korrupsiya cinayətləri” Bakı, 2009
15. Уголовное прав. Особенная часть. Учебник Под. ред. проф.Н.И.Ветрова и проф. Я.Н. Ляпунова. Москва, 2008
16. Уголовное параво России част Особенная: Учебник для вузов Отв. ред. проф. Л.Л. Кругликов М., Волтерс Клувер, 2004.
17. Коржанский Н.И. Квалификация следователей должностных преступлений. Волгоград, 1996.
18. Волженкин Б.В. Служебные преступления. Москва, Юристь, 2000.
19. Сьюзан Роуз – Аккертан Коррупция и государство. Москва, «Логос» 2003.

GİRİŞ:

Dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan cinayətlər bölməsində nəzərdə tutulan cinayətlərin bir hissəsi də 33-cü fəsildə kriminallaşdırılmış «Korrupsiya cinayətləri və dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi, yerli özünüidarə orqanlarında, habelə, kommərsiya və ya qeyri-kommərsiya təşkilatlarında qulluq mənafefi əleyhinə olan cinayətlər» təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 3-cü bölməsi «Dövlət hakimiyyətinə», 4-cü bölməsi isə «Yerli özünüidarəetmə» orqanlarına həsr olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasında Konstitusiyanın 7-ci maddəsinə əsasən dövlət hakimiyyəti qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyətinə bölünür. Bu fəsildə nəzərdə tutulan cinayətlər bütövlükdə dövlət hakimiyyəti və yerli özünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətinə, habelə kommərsiya və ya kommərsiya təşkilatlarında qulluq mənafehinə qəsd edirlər. Ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlər və İdarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlərlə müqayisədə bu cinayətlər dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan ümumi cinayətlərdir. Mövzuda bu cinayətlərin ümumi xarakteristikası, subyektlərin anlayışı, əlamətlər və ayrı-ayrı tərkiblər təhlil olunacaqdır.

Sual № 1. Korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayətlər.

Bu cinayətlər CM-in 33-cü fəslində on maddədə nəzərdə tutulmuşdur.

«Korrupsiya» latın sözü olan «korruptio» sözündən olub hərfi mənası sındırmaq, dağıtmaq, zədələmək, xarab etmək deməkdir.

Sosial-hüquqi hadisə kimi isə korrupsiyanın anlayışı 13 yanvar 2004-cü il tarixli «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» AR qanununun 1-ci maddəsində verilmişdir:

«Korrupsiya- vəzifəli şəxslərin öz statusundan təmsil etdiyi orqanın statusundan, vəzifə səlahiyyətlərindən və ya həmin status və səlahiyyətlərdən irəli gələn imkanlardan istifadə etməklə qanunsuz olaraq maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər əldə etməsi, habelə fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən qeyd edilən maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin qanunsuz olaraq vəzifəli şəxslərə təklif və ya rədd olunması və yaxud verilməsi yolu ilə həmin vəzifəli şəxslərin ələ alınmasıdır».

Qeyd etmək lazımdır ki, korrupsiya hadisəsi ilə tarix çoxdan tanışdır. Hələ Aristotel deyirdi: «Başlıcası odur ki, istənilən dövlət quruluşunda qanunlardan və digər vasitələrdən ələ istifadə olunmalıdır ki, vəzifəli şəxslərin qanunsuz qazanc əldə etmələri mümkün olmasın».

Dövlət hakimiyyəti termini geniş mənə kəsb edir. Fəlsəfi baxımdan hakimiyyət aşağıdakı kimi izah olunur.

Hakimiyyət – insanların, sosial qrupların davranışlarına və fəaliyyətlərinə ümumdavranış qaydalarını nəzərdə tutan hüquq normaları vasitəsi ilə əsaslı olaraq təsir göstərmək, habelə lazım olan hallarda bu qaydaları pozanlara qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş dövlət məcburiyyəti tədbirlərinin tətbiq etmək yolu ilə dövlət iradəsinin həyata keçirmə qabiliyyəti və imkanıdır. Dar mənada **hakimiyyət** dedikdə, dövlət orqanlarının siyasi hökmranlığı, səlahiyyətlərinin sistemi və həcmi, onların arasında sahələrin və səlahiyyətlərin bölgüsü başa düşülür. Dövlət hakimiyyətin əsas həyata keçirmə formaları: rəhbərlik etmə, idarə etmə, təşkil etmə və nəzarət etmə.

Dövlət hakimiyyətinin məqsədləri, vəzifələri, funksiyaları dövlət hakimiyyət orqanları tərəfindən həyata keçirilir. Dövlət orqanlarına aid edilir: Prezident aparatı, Milli Məclis, Nazirlər Kabineti, Nazirliklər, Komitələr, İdarələr, Konstitusiya məhkəməsi, rayon məhkəmələri, iqtisad məhkəmələri, hərbi məhkəmələr, prokurorluq orqanlarını və s. eləcə də yerli icra hakimiyyəti orqanları dövlət hakimiyyət orqanlarına aiddir.

Azərbaycan Respublikasının CM-nin 33-cü fəsilində nəzərdə tutulan əməllər dövlət qulluğu mənafeyinə qəsd edirlər. «Dövlət qulluğu»un anlayışı Azərbaycan Respublikasının «Dövlət qulluğu haqqında» 21 iyul 2000-ci il tarixli qanunun 2-ci maddəsində aşağıdakı kimi nəzərdə tutulmuşdur: «Dövlət qulluğu Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və digər qanunvericilik aktlarına uyğun olaraq dövlətin məqsədlərinin və funksiyalarını həyata keçirilməsi sahəsində dövlət qulluqçularının öz vəzifə səlahiyyətlərini yerinə yetirməsidir».

Yerli özünüidarə orqanları dövlət hakimiyyət sisteminə aid edilmir, ancaq bu orqanların normal fəaliyyəti bu fəsildə olan normalarla mühafizə olunur.

Yerli özünüidarəetmənin anlayışı Bələdiyyələrin statusu haqqında AR-ın 2 iyul 1990-cı il tarixli Qanununun 1-ci maddəsində aşağıdakı kimi verilmişdir: «AR-da yerli özünüidarə vətəndaşların fəaliyyətinin elə bir qeyri-dövlət sistemidir ki, bu sistem qanun çərçivəsində onlara yerli əhəmiyyətli məsələləri müstəqil və sərbəst şəkildə həll etmək hüququnu həyata keçirmək imkanı verir. Bu hüququ qanunla müəyyən edilmiş qaydada ümumi, bərabər, birbaşa seçki hüququ əsasında sərbəst, şəxsi və gizli səsvermə yolu ilə seçilmiş bələdiyyə üzvlərindən ibarət nümayəndəli kollegial orqanlar (bələdiyyələr) və ya vətəndaşların yığıncaqları həyata keçirirlər.....»

Bələdiyyə - qanunla müəyyən edilmiş ərazi hüdudları daxilində yerli özünüidarəetmə formasıdır. Bələdiyyənin öz mülkiyyəti, yerli büdcəsi və seçkili bələdiyyə orqanları olur.

Bələdiyyə orqanları bələdiyyə tərəfindən yaradılan, yerli əhəmiyyətli məsələləri həll etmək səlahiyyətləri verilən və dövlət orqanları sistemində daxil olmayan seçkili və başqa orqanlardır (qeyd edilən Qanun 2-ci maddəsi).

Bu fəsildə nəzərdə tutulan cinayətlər kommertiya və qeyri kommertiya təşkilatların qulluq mənafeələrində qəsd edirlər.

Kommertiya təşkilatı dedikdə, qanuna uyğun yaradılan, ictimai tələbatların ödənilməsi və mənfəət əldə edilməsi məqsədi ilə məhsul istehsal edən, satan və ya xidmət göstərən şəxslər (və ya təsərrüfat subyektləri) başa düşülür. Məsələn; məhdud məsuliyyətli cəmiyyət, səhmdar cəmiyyət və s. MM-in IV fəsli, 2-ci paragrafi).

Qeyri-kommertiya təşkilatı dedikdə, könüllülük prinsipi və ya şəxsi təşəbbüs əsasında gəlir əldə etmək məqsədi nəzərdə tutmayan və əldə olunan gəliri öz üzvləri arasında bölməyən təşkilat başa düşülür. (MM-in IV fəsli, 3-cü paragraf). Məsələn, ictimai birliklər, fonollar və s.

Bu fəsildə nəzərdə tutulan cinayətlərin obyektı «ictimai münasibətlər»lə yanaşı həm də «maraq»lardır. «Maraq» - sosial kateqoriya, daha doğrusu əqli iradəvi xarakterli kateqoriya. Marağ arxasında adamlar, onların birliyi (ictimai), sosial qrup, müəyyən tələbatları ödəmək üçün təcrübi fəaliyyətləri durur.

Adamların bu və digər konkret marağını ödəmək üçün iqtidarında olan maddi və mənəvi dəyərlər yaradılarkən, onlar sosial əlaqələrə və münasibətlərə girirlər. Marağ öz növbəsində təcrübi fəaliyyətin tipini və məqsədəuyğunluğunun müəyyən edir. Təcrübi fəaliyyət isə öz növbəsində maraqlara uyğun olaraq ictimai münasibətlər yaradır. Deməli, cinayət hüquq nəzəriyyəsində düzgün olaraq «ictimai münasibətlər» və «maraqlar» eyni cür qəbul olunur. Qeyd olunanlar nəzərdən keçirdiyimiz cinayətlərin obyektinin mahiyyətini və məzmununu tam əhatə edir.

Bu cinayətlərə aşağıdakı anlayış vermək olar:

Dövlət hakimiyyəti orqanlarının, yerli özünüidarə, kommertiya, habelə, kommertiya orqanlarının normal fəaliyyətinə qarşı təqsirli (qəsdən və ya

ehtiyatsızlıqdan), qeyri hüquqi, vəzifəli şəxslər, dövlət qulluqçuları, yerli özünüidarə orqanlarının habelə, kommersioniya və qeyri kommersioniya təşkilatların qulluqçuları tərəfindən törədilən ictimai təhlükəli əməllər (hərəkət və ya hərəkətsizlik) korrupsiya cinayətləri və dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi və yerli özünüidarə orqanlarında, habelə, kommersioniya və ya qeyri kommersioniya təşkilatlarında qulluq mənafeyi əleyhinə olan cinayətlər hesab edilir.

Bu cinayətlərin **xüsusi obyekt** dövlət hakimiyyəti, yerli özünüidarə, kommersioniya və ya qeyri kommersioniya orqanların normal fəaliyyətini təmin edən ictimai münasibətlərdir.

Bilavasitə obyekt – yuxarıda qeyd olunan konkret orqanın normal fəaliyyətini təmin edən ictimai münasibətlərdir.

Əlavə bilavasitə obyekt – vətəndaşların hüquqları və maddi normaları, habelə, təşkilatların, orqanların, cəmiyyətin və dövlətin maraqlarıdır.

Bəzi cinayətlərdə **predmet** zəruri əlamətlər qismində çıxış edir. Məsələn: CM-in 311-312-ci maddələrində maddi nemət, imtiyaz və güzəşt, 313-cü maddədə isə rəsmi sənədlər nəzərdə tutulur.

Obyektiv cəhətdən bu cinayətlər əsasən hərəkətlə törədilir. Məsələn: CM-nin 309-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllər, həmin 308-ci və 314-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllər həm hərəkət, həm də hərəkətsizliklə törədilə bilər.

Qanunvericilik quruluşuna görə bu cinayətlərdən CM-nin 308.1., 309.1., 310,314-cü maddələr maddi tərkibdə, 309.2., 311,312, 312.1, 313, 314.1., 314.2.1-ci maddələr formal tərkibdə nəzərdə tutulmuşdur.

Subyektiv cəhətdən bu cinayətlər əsasən təqsirin qəsd forması ilə səciyyələnir.

CM-nin 308.1-ci maddəsində subyektiv cəhətin zəruri əlaməti kimi qanunsuz üstünlük əldə etmək məqsədi nəzərdə tutulmuşdur.

Nəzərdən keçirdiyimiz cinayətlərin subyektiv rüşvət vermə, vəzifəli şəxsin səlahiyyətlərini mənimsəmə və vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmə

(nüfuz alveri) cinayətlərindən başqa vəzifəli şəxslər, dövlət qulluqçuları, qulluqçular beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, habelə «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» AR Qanununun məqsədi üçün vəzifəli şəxs hesab edilən digər şəxslər.

CM-nin 308-ci maddəsinin «Qeyd» hissəsinə Azərbaycan Respublikasının 02 iyul 2001-ci il tarixli qanunu ilə edilən dəyişikliklərə əsasən kommersiya və ya qeyri kommersiya təşkilatlarında təşkilati sərəncamverici və ya qeyri kommersiya təşkilatlarında təşkilati sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər vəzifəli şəxslər hesab edilir, eləcə də bu təşkilatların qulluqçuları bu fəslin müvafiq maddələrinə əsasən məsuliyyət daşıyırlar.

Bir çox alimlər bu cinayətləri subyektlərinə görə 4 qrupa bölürlər:¹

1. Yalnız vəzifəli şəxslər tərəfindən törədilən cinayətlər (CM-nin 308,309,311,314, 314.1., 314.2-ci maddələri);

2. Vəzifəli şəxslər, dövlət qulluqçuları, yerli özünüidarə orqanların qulluqçuları tərəfindən törədilən cinayətlər(CM-nin 313-cü maddəsi).

3. Dövlət və yerli özünüidarə orqanlarının qulluqçuları tərəfindən törədilən cinayətlər(CM-nin 310-cü maddəsi). Fikrimizcə R.Quliyev və M. İmanov müəllifliyi ilə yazılan dərslikdə CM-in 310-cu maddəsinin subyektini dövlət bələdiyyə orqanlarının qulluqçuları olması bu maddənin dispozisiyası ilə uyğun gəlmir.² Belə ki, vəzifəli şəxsin səlahiyyətlərini mənimsəmə cinayətin subyektini ümumdür.

4. Ümumi subyekt tərəfindən törədilən cinayətlər (CM-nin 310, 312, 312.1-ci maddələri).

Bir sıra müəlliflər İ.Y.Kazoçenko, Z.A.Nezmanova, Q.P.Novoselov, R.İ.Quliyev, M.N.İmanov «vəzifə cinayətləri» subyektinin cinayət-hüquqi statusundan asılı olaraq 3 qrupa bölünürlər:

¹ Бах:ГулийевР.И., М.Н.Иманов «Жинайят щцгугу».Хцсуси щисся(дярслик) Бакы,2001 сящ: 667;Уголовное право.Особенная част.Учебник под ред.проф. Н.И.Козаченко, проф.З.А.Незнамова и дос.Г.П.Новоселова М.1997, сящ:594; Уголовное право.Особенная част.Учебник.Под ред.проф. Н.И.Ветрова, проф.Й.Н.Лйапунова М. 1998. сящ: 601.

² Бах: Р.И.Гулийев, М.Н.Иманов «Жинайят щцгугу» Хцсуси щисся.Дярслик,Бакы 2001, сящ: 667.

1. Dövlət aparatının və yerli özünüidarə orqanlarında, habelə, digər kommersiya və ya qeyri kommersiya təşkilatının (müəllif Ə.Ə.). Hər hansı sahəsində törədilə bilən və bu fəslin normalrı ilə məsuliyyət nəzərdə tutulan ümumi vəzifə cinayətləri.

2. Yalnız dövlət aparatının və yerli özünüidarə orqanlarında, habelə, digər kommersiya və ya qeyri kommersiya təşkilatlarının (müəllif Ə.Ə.) ayrı-ayrı həlqələrində və sahələrində yalnız əlavə spesifik əlamətlərə malik olan vəzifəli şəxslər tərəfindən törədilən xüsusi vəzifə cinayətləri.

3. Həm vəzifəli, həm də ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən törədilən alternativ vəzifə cinayətləri.¹ Fikrimizcə, ikinci qrup müəlliflərin bölgüsü daha əsaslıdır. Belə ki, burada bölgü yığcam və əhatəli verilmişdir.

Nəticə: Beləliklə, vəzifə cinayətləri dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan ən təhlükəli cinayətlərdir. Bu cinayətləri səciyyələndirən cəhətlərdən biri də odur ki, vəzifə cinayətləri əsasən xüsusi subyekt (vəzifəli şəxslər, dövlət qulluqçular, kommersiya təşkilatlarının qulluqçuları) tərəfindən törədilir. Digər tərəfdən bu cinayətlərin bir çoxu vətəndaşların və ya təşkilatların hüquqlarına, qanuni mənafelərinə, yaxud cəmiyyətin və dövlətin qanunla qorunan mənafelərinə mühüm zərər vurmaqla səciyyələnir. Sualda qeyd olunanları nəzərə alaraq qulluq cinayətlərinə aşağıdakı anlayışı vermək olar:

Dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi və yerli özünüidarə orqanlarında, habelə, kommersiya və ya qeyri-kommersiya təşkilatlarında qulluq mənafeyinə qəsdən edilən və cinayət qanununda nəzərdə tutulan ictimai təhlükəli əməllər qulluq cinayətləri hesab edilir.

¹ Бах:Уголовное право. Особенная часть Учебник под ред.Н.Й.Козаченко, З.А.Незнамова и Г.Новоселова М.сящ: 594. Гулийев Р.Н. Иманов М.Н. «Жинайят щцгугу».Хцсуси щисся. Дярслик.Бақы 2001.сящ:667.

Sual № 2.Vəzifəli şəxslərin anlayışı və əlamətləri.

Mövzunun birinci sualında qeyd olundu ki, bu cinayətlərin əksəriyyəti vəzifəli şəxslər tərəfindən törədilir. Vəzifəli şəxs və digər subyektlərin anlayışı CM-nin 308-ci maddənin «qeyd» hissəsində nəzərdə tutulmuşdur.

CM-nin 308-ci maddəsinin «qeyd» hissəsinə Azərbaycan Respublikasının Milli Məcləsinin 02 iyul 2001-ci il tarixli Qanunu ilə 12-ci bəndə «təşkilatlarında» sözündən sonra «habelə digər kommərsiya və ya qeyri kommərsiya təşkilatlarında» sözləri, 2-ci bənddə isə «orqanlarının» sözündən sonra «habelə digər kommərsiya və qeyri kommərsiya təşkilatlarının» sözləri əlavə edilmişdir. Eləcə də korrupsiya hüquqpozmalarının vəzifəli şəxslər tərəfindən törədilməsi barədə «Korrupsiya haqqında» Qanunun 1-ci maddəsində korrupsiyaya verilən anlayışdan görünür: «Korrupsiya – vəzifəli şəxslərin öz statusundan, təmsil etdiyi orqanın statusundan, vəzifə səlahiyyətlərindən və ya həmin status və səlahiyyətlərdən irəli gələn imkanlardan istifadə etməklə qanunsuz olaraq maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər əldə etməsi, habelə fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən qeyd edilən maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin qanunsuz olaraq vəzifəli şəxslərə təklif və ya vəd olunması və yaxud verilməsi yolu ilə həmin vəzifəli şəxslərin ələ alınmasıdır.

«Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» Qanunun 2-cii maddəsində korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalar subyektləri nəzərdə tutulmuşdur. Bu qanunun 2.1.1.-2.1.8-ci maddələrində göstərilənlər vəzifəli şəxslər hesab olunur.

Vəzifəli şəxslər dedikdə, daimi, müvəqqəti olaraq və ya xüsusi səlahiyyət üzrə hakimiyyət nümayəndəsi funksiyalarını həyata keçirən, yaxud dövlət orqanlarında, yerli özünüidarə orqanlarında, dövlət və bələdiyyə müəssisə, idarə və təşkilatlarında, habelə, kommərsiya və ya qeyri kommərsiya təşkilatlarında təşkilti-sərəncamverici və ya inzibati təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, habelə «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» AR Qanununun məqsədi üçün vəzifəli şəxs hesab edilən digər başa düşülür.

Bu anlayışa görə vəzifəli şəxsləri 3 kateqoriyaya bölmək olar:

1. Hakimiyyət nümayəndəsinin funksiyasını daimi, müvəqqəti və ya xüsusi səlahiyyət üzrə həyata keçirən şəxslər.

2. Dövlət orqanlarında, yerli özünüidarə orqanlarında, dövlət və bələdiyyət müəssisə, idarə və təşkilatlarında, habelə, kommertiya və qeyri kommertiya təşkilatlarında təşkilati-sərəncamverici funksiyaları yerinə yetirən şəxslər;

3. Dövlət orqanlarında, yerli özünüidarə orqanlarında, dövlət və bələdiyyə, müəssisə, idarə və təşkilatlarında, habelə, kommertiya və qeyri kommertiya təşkilatlarında inzibati-təsərrüfat funksiyaları yerinə yetirən şəxslər.

CM-nin 308-ci maddəsinin «qeyd» hissəsinin 2-ci bəndində vəzifəli şəxslər sırasına daxil olmayan dövlət qulluqçuları və yerli özünüidarə orqanlarının, habelə kommertiya və qeyri-kommertiya təşkilatlarının qulluqçuları müvafiq maddələrlə xüsusi olaraq nəzərdə tutulmuş hallarda bu fəslin maddələri ilə cinayət məsuliyyəti daşımaları nəzərdə tutulmuşdur. Deməli, bu cinayətlərin obyektini idarəetmə, sosial-mədəni və sair qeyri kommertiya xarakterli funksiyalarını yerinə yetirilməsi üzrə dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanların normal fəaliyyətini təmin edən ictimai münasibətlərdir. Burada fəslin adı yığcam olsun deyə professor B.V. Volcenkinin bu cinayətlərin «İctimai xidmət maraqları əleyhinə olan cinayətlər» adlandırılması təklifi ilə razılaşımaq olar.¹

Hakimiyyət nümayəndəsi dedikdə, öz səlahiyyəti daxilində sahəvi mənsubiyyətindən, tabeciliyindən və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq idarələr, müəssisələr, təşkilatlar və vətəndaşlar üçün icrası məcburi olan qərarlar qəbul edən, tələblər irəli surən şəxslər başa düşülür.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 7-ci maddəsi dövlət hakimiyyətinin 3 qolunu; qanunvericilik, icra və Məhkəmə hakimiyyətini nəzərdə tutur. Bu qolların hər hansı birini təmsil edən şəxs hakimiyyət nümayəndəsi hesab olunur. Konkret olaraq misal üçün aşağıdakı şəxsləri göstərmək olar.

¹ Бах: Волженкин Б.В. «Служебные преступления» Москва. Юрист, 2000, с.98.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Milli Məclisin deputatları, Azərbaycan Respublikası hökumətinin üzvləri, hakimlər, polis işçiləri, təhlükəsizlik xidməti, prokurorluq, vergi və gömrük xidməti işçiləri və s.

Təşkilatı-sərəncamverici funksiyaları həyata keçirən şəxslər dedikdə, əmək kollektivinə, ayrı-ayrı işçilərin istehsalat fəaliyyətinə, iş sahələrinə rəhbərlik funksiyasını yerinə yetirən şəxslər başa düşülür.

Bu funksiyalar idarənin, müəssisənin işinin təşkili; kadrların seçilməsi və yerləşdirilməsi, iş qəbul və işdən çıxartma, işə və əmək intizamına nəzarət və s. ibarətdir.

İnzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslərin anlayışı fikrimizcə, keçmiş SSRİ Ali Məhkəməsi Plenumunun 30 mart 1990-cı il tarixli 04 sayılı qərarında daha ətraflı verilirdi. Burada anlayış belə verilmişdir:

İnzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər dedikdə, əmlakı idarə və sərəncam üzrə səlahiyyət (əmlakən saxlanması, yenidən işlənməsi, maddi qiymətli şeylərin xərclənməsi, uçotu və ona nəzarət, maliyyə vəsaitlərinin, sənədlərin alınması, verilməsi qaydalarını müəyyən etmə, əməyə görə haqqın ödənilməsi və s.) başa düşülür. Bu funksiyaları yerinə yetirən şəxslərə aid etmək olar: maliyyə, təchizat və təsərrüfat şöbələrin rəhbərləri, baş (böyük) mühasiblər və s.

Bir qrup müəlliflər **müvəqqəti və ya xüsusi səlahiyyət üzrə** bu funksiyaları yerinə yetirən vəzifəli şəxslər qrupuna yuxarıda qeyd olunan 3 kateqoriya şəxslərdən, ancaq hakimiyyət nümayəndələrini aid edirlər.¹ Fikrimizcə, bu müəlliflərin mövqeyi tam deyildir. Belə ki, CM-nin 308-ci maddəsinin «Qeyd» hissəsinin I bəndinin məzmunundan irəli gələrək hər 3 kateqoriyaya aid olan şəxslər vəzifəli şəxs qismində müvəqqəti və ya xüsusi səlahiyyət üzrə çıxış edə bilərlər. Xüsusi səlahiyyət üzrə vəzifə tutma bir dəfə üçün və ya fəvqəladə hallar zamanı müəyyən səlahiyyətləri yerinə yetirmək

¹ Бах: Азярбайжан Республикасынын ЖМ-нин Комментарийасы. Проф.Ф.Сямьяндровун ред иля Багы 2001, сящ: 842-843; Яфяндийев Е.М. «Азярбайжан Республикасынын ЖМ-нин шярци Багы 2001, сящ: 777-778; Гулийев Р.И., Иманов М.Н. «Жинайят-щцгугу» Хцсуси щисся. Дярслик, Багы 2001. сящ: 669. Сонунжу мцяллийфлярин китабларында мювге там айдын дейил.

üçün müəyyən şəxslərə həvalə edilə bilər. Bu səlahiyyətlərin verilməsi qanunlarla, qərarlarla, əmr və sərəncamlarla öz hüquqi əsaslarını tapmalıdır.

Eyni bir vəzifəli şəxs yuxarıda qeyd olunan funksiyalardan birinə və ya bir neçəsinə malik ola bilər. Məsələn, idarə, müəssisə rəhbəri həm təşkilati sərəncam, həm də inzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirə bilər.

Polis idarəsinin və ya şöbəsinin rəisi hər üç funksiyayı təkbaşına yerinə yetirə bilər. Sözsüz ki, istintaq zamanı məsuliyyətə cəlb olunan şəxsin hansı funksiyaların yerinə yetirdiyi müəyyən olunmalı və cinayət işində öz əksini tapmalıdır.

02 iyul 2001-ci il tarixli qanunla CM-nə edilmiş əlavəyə əsasən kommersiya və ya qeyri-kommersiya təşkilatlarında təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər də vəzifəli şəxslər hesab olunurlar.

Bəzi kateqoriyadan olan işçilər səlahiyyətlərini yerinə yetirən zaman bir halda vəzifəli şəxslərə aid edilirlər, digər hallarda isə aid edilmirlər. Məsələn, tibb işçiləri müvəqqəti əmək qabiliyyətsizliyi vəərəqəsi yazırlar, əlillik qrupu müəyyən edirlər, müəllimlər qəbul və buraxılış imtahanlarında qiymət yazırlar. Bu vəziyyətlərdə vətəndaşlar üçün hüquq və vəzifələr yaranır. Belə hallarda həmin şəxslər vəzifəli şəxslər hesab edilirlər.

Peşə vəzifələrini yerinə yetirdikdə, yəni müalicə, məşğələlər apardıqda, qeyd olunan şəxslər vəzifəli şəxslər hesab olunmurlar.

Maddənin «Qeyd» hissəsinin 2-ci bəndində dövlət qulluqçuları və kommersiya, qeyri-kommersiya təşkilatların qulluqçuları və fəslin müvafiq maddələri ilə məsuliyyət daşıyırlar. Məsələn, 313-cü maddədə nəzərdə tutulan «Vəzifə saxtakarlığı» cinayətinə görə subyekt vəzifəli şəxslər, dövlət qulluqçuları və yerli özünüidarə orqanının qulluqçuları ola bilər.

«Dövlət qulluqçu»sunun anlayışı Azərbaycan Respublikasının 21 iyul 2000-ci il tarixli «Dövlət qulluğu haqqında» Qanununun 14.1-ci maddəsində aşağıdakı kimi verilmişdir: «Dövlət qulluqçusu bu Qanunla müəyyən edilmiş qaydada maaşlı (maaş yalnız dövlət büdcəsi vəsaitindən verilə bilər) dövlət

qulluğu vəzifəsini tutan və Azərbaycan Respublikasına sadıq olacağına and içən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır». Misal olaraq bu kateqoriya şəxslərə-polis, prokuror, gömrük və s. dövlət orqanlarının işçilərini aid etmək olar.

Bir daha qeyd etmək olar ki, vəzifəli şəxsin anlayışı 308-ci maddənin «Qeyd» hissəsində nəzərdə tutulmuşdur. Bu fəsildə nəzərdə tutan cinayətlərin subyektı əsasən vəzifəli şəxslərdir. Eləcə də dövlət qulluqçuları, kommərsiya və qeyri kommərsiya təşkilatlarının qulluqçuları bu cinayətlərin nəzərdə tutulduğu hallarda subyektləri ola bilər. CM-in 308-ci maddəsinin məzmunundan irəli gələrək 3 cür funksiyanı daimi, müvəqqəti və ya xüsusi səlahiyyət üzrə yerinə yetirən şəxslər vəzifəli şəxslər hesab edilirlər. Dövlət qulluqçularının anlayışı mühazirədə qeyd olunan qanunda, qulluqçularının anlayışı isə digər normativ aktlarda nəzərdə tutulmuşdur.

Sual № 3 Korrupsiya cinayətləri və qulluq mənafeyi əleyhinə olan ayrı-ayrı cinayət növlərinin anlayışı və tərkiblərinin təhlili.

MADDƏ № 308. VƏZİFƏ-SƏLAHIYYƏTLƏRİNDƏN SUI-İSTİFADƏ

Bu cinayət vəzifə cinayətlərin arasında ən çox törədilən cinayətlərdən biridir. Təhlil edilən cinayətin **ictimai təhlükəliliyi** ondan ibarətdir ki, vəzifəli şəxs qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə qəsdən zidd olaraq istifadə edərək vətəndaşların və ya təşkilatların hüquqlarına və qanuni mənafeələrinə, habelə, cəmiyyətin və dövlətin qanunla qorunan mənafeələrinə zərər vurur, vətəndaşların konstitusiya hüquq və azadlıqlarını pozur, hakimiyyət orqanlarını nüfuzdan salır.

Y.N.Lyapunov çox düzgün qeyd edir ki, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə cinayəti oğurluq, rüşvətxorluq və bir sıra iqtisadi sahədə olan cinayətlərin törədilməsi üçün aktiv və təsiredici kriminogen faktor rolunu oynayır.¹ Müstəqil Azərbaycan Respublikası hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət qurduğu və əsasən insan hüquq və azadlıqlarının mühafizəsinin dövlət ali məqsədi elavn olduğu bir dövrdə bu cinayətin ictimai təhlükəliliyi daha da artır.

Vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə, yəni vəzifəli şəxsin xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar özü və ya üçüncü şəxslər üçün qanunsuz üstünlük əldə etmək məqsədi ilə öz qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə qəsdən zidd olaraq istifadə etməsi və ya qulluq mənafeyi tələb etdiyi halda istifadə etməməsi fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqlarına və qanuni mənafeələrinə zərər vurmadır.

Bilavsitə obyekt - dövlət orqanlarının, yerli özünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətidir.

Əlavə bilavsitə obyekt - fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqları və ya qanuni mənafeələri, yaxud cəmiyyətin və ya dövlətin qanunla qorunan mənafeələri çıxış edir.

Obyektiv cəhətdən aşağıdakı əlamətlərin məcmusu ilə xarakterizə olunur:

¹ Бах: И.Ляпунов «Должностные преступления» Киев 1988 стр: 25.

1) vəzifəli şəxsin xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə zidd olaraq istifadə etməsi və ya qulluq mənafeyi tələb etdiyi halda istifadə etməməsindən ibarət əməl;

2) fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqlarına və ya qanuni mənafeələrinə, yaxud cəmiyyətin və ya dövlətin qanunla qorunan mənafeələrinə mühüm zərər vurulmasından ibarət nəticənin baş verməsi;

3) əməllə nəticə arasında səbəbli əlaqənin olması.

Cinayət maddi tərkiblidir.

Vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə - vəzifəli şəxsin qulluq səlahiyyətlərindən irəli gələn və tutduğu vəzifəyə görə ona verilmiş hüquq və vəzifələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı olan hərəkətlərdə ifadə olunan, lakin qulluq mənafeyinə zidd olaraq həyata keçirilən hərəkət və ya hərəkətsizlikdir.

Fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqlarına və ya qanuni mənafeələrinə, yaxud cəmiyyətin və ya dövlətin qanunla qorunan mənafeələrinə mühüm zərər vurmada ifadə olunan ictimai təhlükəli nəticə real maddi ziyanda, əldən çıxmış mənfəətdə, eləcə də, qanunla qorunan müxtəlif dəyərlərə dəymiş zərərdə (vətəndaşların konstitusiyaya hüquq və azadlıqlarının pozulması, hakimiyyət orqanlarının nüfuzdan salınması, onların işində maneələr yaradılması, ictimai qaydanın pozulması və s.) ifadə oluna bilər.

Hüquqlara və ya qanuni mənafeələrə vurulmuş zərərin mühümlüyü - zərərçəkmişlərin sayı, onlara vurulmuş mənəvi, fiziki və ya əmlak ziyanının ağırlığı, idarənin, müəssisənin, təşkilatın normal işinə vurulan mənfi təsirin dərəcəsi, vurulmuş maddi ziyanın həcmi xarakterində ifadə oluna bilər.

Subyektiv cəhətdən qəsdən edilən cinayətdir. təqsirkar qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə zidd olaraq istifadə etdiyini dərk edir, bunun fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqlarına və qanuni mənafeələrinə, yaxud cəmiyyətin və ya dövlətin qanunla qorunan mənafeələrinə mühüm zərər vurmada ifadə olunan nəticələrini qabaqcadan görür, bu nəticələrin baş verməsini arzu edir (birbaşa qəsd) və ya belə nəticələrin baş verməsini arzu etməsə də şüurlu surətdə yol verir (dolaylı qəsd).

Məqsədi - özü və ya üçüncü şəxslər üçün qanunsuz üstünlük əldə etməkdir.

Cinayətin subyekti - xüsusidir, yalnız vəzifəli şəxs ola bilər.

CM-in 308-ci maddəsinin qeydinə əsasən, vəzifəli şəxslərə aiddir:

- 1) hakimiyyət nümayəndəsi;
- 2) dövlət orqanlarında, yerli özünüidarə orqanlarında, dövlət və bələdiyyə, müəssisə, idarə və təşkilatlarında, habelə digər kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlarında təşkilati-sərəncamverici funksiyaları və ya inzibati təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, habelə «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun məqsədi üçün vəzifəli şəxs hesab edilən digər şəxslər.

Tövsifedici əlaməti (CM, mad. 308.2):

CM-in 308.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllər ağır nəticələrə səbəb olduqda.

MADDƏ № 309. VƏZİFƏ SƏLAHIYYƏTLƏRİNİ AŞMA

Bu cinayətin obyektivi vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə cinayətində olduğu kimidir.

Obyektiv cəhətdən bu əməl vəzifəli şəxsin ona verilmiş səlahiyyətlərdən açıq-aşkar kənara çıxan hərəkətlərdə ifadə olunur. Obyektiv cəhətin ümumi zəruri əlaməti bu cinayət nəzərdə tutur.

Təhlil edilən cinayət **maddi tərkibli**dir. Cinayətin bitməsi üçün dispozisiyada göstərilən mənafeələrə mühüm ziyan vurulmalıdır. Obyektiv cəhətin əlamətləri 308-ci maddənin təhlilində hərtərəfli açıqlanmışdır.

Bu cinayətin 308-ci maddədə nəzərdə tutulan cinayətlərdən fərqi ondan ibarətdir ki, vəzifəli şəxs ona verilmiş səlahiyyətlərdən kənara çıxmaqla bu əməli törədir.

Subyektiv cəhətdən bu cinayət birbaşa və dolaylı qəsdlə səciyyələnir.

Motivin tövsifi əhəmiyyəti yoxdur. CM-nin 309.2-ci maddəsində təhlil olunan cinayətin tövsifedici əlamətləri nəzərdə tutulmuşdur. Tövsifedici əlamətlər: bu cinayətin zor tətbiq etməklə və ya zor tətbiq etmə zədəsi ilə

tödälildikdə və ya ağır nəticələrə səbəb olması aiddir. **Fiziki zor tətbiq etmə dedikdə**, zərərçəkmişə fiziki təsir göstərmək, yəni onun azadlığını fiziki cəhətdən məhdudlaşdırma, döymə, işgəncə vermə, sağlamlığına zərər vurma, ehtiyatsızlıqdan öldürmə başa düşülür. Zərərçəkmişə ağır zərər vurularsa və ya qəsdən öldürülərsə törədilmiş əməl cinayətlərin məcmusu qaydasında tövsif olunmalıdır (309.2-ci və 120-ci maddələr).

Zor tətbiq etməklə hədələmə dedikdə, zərərçəkmiş şəxsə müxtəlif formada psixi təsir göstərmə başa düşülür. Məsələn, əmlakı məhv etməklə, sağlamlığına zərər vurmaqla, öldürməklə və s. hədələmə.

Ağır nəticələr dedikdə, dispozişiyada göstərilən orqanların fəaliyyətini pozma, külli miqdarda ziyan vurma, müəssisə, təşkilat və idarənin normal fəaliyyətini pozma və s. başa düşülür.

Rüşvət alma (passiv rüşvətخورluq CM, mad: 311).

Rüşvət alma, yəni vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə, eləcə də xidmət üzrə ümumi himayədarlıq və ya laqeyidlik müqabilində özü və yaxud üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolaylı yolla, şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə maddi və sair neməti, imtiyazı və ya güzəşti istəməsi və ya almasıdır.

Bilavasitə obyekt - dövlət qulluğunun normal həyata keçirilməsini təmin edən ictimai münasibətlərdir.

Predmet - maddi və sair nemətlər, imtiyaz və ya güzəşt təşkil edir.

Obyektiv cəhət - aşağıdakı əlamətlərin məcmusundan ibarətdir.

1. Dispozişiyada sadalanan predmetlər şəklində rüşvət istənilməsində və ya alınmasında ifadə olunan əməl;

2. Vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər-hansı hərəkətə (hərəkətsizliyə) görə, eləcə də xidmət üzrə ümumi himayədarlıq və ya laqeyidlik müqabilində özü və yaxud üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolaylı yolla rüşvət istnilməsi və ya alınması;

3. Rüşvətin şəxsən və ya vasitəçidən istifadə etməklə istənilməsi və ya alınması.

Cinayət formal tərkiblidir. Cinayət, əvəzində rüşvət alınan işin görülüb-görülməməsindən, həmin işi görməyə hazırlığın olub-olmamasından asılı olmayaraq rüşvətin istənilməsi və ya bir hissəsinin alındığı andan başa çatmış hesab edilir.

Əvvəlcədən şərtləşdirilmiş rüşvət onu alanın iradəsindən asılı olmadan alınmazsa, onda əməl rüşvət almağa cəhd kimi tövsif ediləcəkdir.

Subyektiv cəhətdən birbaşa qəsdlə törədilir.

Cinayətin subyektivi xüsusiyyəti, yalnız vəzifəli şəxs ola bilər.

Tövsifedici əlaməti (CM, maddə: 311.2.):

-vəzifəli şəxs tərəfindən qanunsuz hərəkətlərə (hərəkətsizliklərə) görə rüşvət alma.

Xüsusilə tövsifedici əlamətləri (CM, maddə: 311.3.).

CM-in 311.1. və ya 311.2.-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş əməllər:

-qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə;

-təkrar törədildikdə;

-külli miqdarda törədildikdə;

-hədə-qorxu tətbiqi olunmaqla törədildikdə.

Qeyd: CM-in 311.3.3-cü maddəsində «külli miqdar» dedikdə, şərti maliyyə vahidi məbləğinin beş min mislindən artıq olan məbləğ başa düşülür.

MADDƏ №313. VƏZİFƏ SAXTAKARLIĞI

Obyekt dövlət hakimiyyətinin normal fəaliyyəti, dövlət və ya yerli özünüidarəetmə orqanlarında qulluq mənafevidir.

Bu cinayətin **predmetini** rəsmi sənədlər təşkil edir. Rəsmi sənədlər dedikdə, hüquqi əhəmiyyəti olan faktları və məlumatları təsdiq etmək üçün dövlət və ya yerli özünüidarə orqanları, habelə, dövlət və ya bələdiyyə idarə, müəssisə və təşkilatları tərəfindən verilən yazılı aktlar başa düşülür. Bu sənədlər müəyyən olunmuş rekvizitləri olduğu halda rəsmi sənəd hesab edilir. Rəsmi sənədlərin ətraflı izahı 320-ci addənin tərkibinin təhlilində veriləcəkdir.

Obyektiv cəhətdən bu əməl rəsmi sənədlərə yalan məlumatların daxil edilməsində və ya onların həqiqi məzmununu təhrif edən düzəlişlərin edilməsində ifadə olunur. Məsələn: müəyyən rəqəmlərin artırılması, rəqəm və gözlərin dəyişdirilməsi, sənədə saxta məlumatların daxil edilməsi və s.

Vəzifə saxtakarlığı formal tərkibli cinayətdir. Sənəd saxtalaşdırıldığı andan cinayət bitmiş hesab olunur.

Subyektiv cəhətdən bu əməl birbaşa qəsd və tamah və ya sair şəxs niyyətlə səciyyələnir. Tamah və sair şəxsi niyyət anlayışları 308-ci maddənin tərkibinin təhlilində izah olunmuşdur.

Subyekt vəzifəli şəxs, dövlət qulluqçusu və yerli özünüidarə orqanlarını qulluqçularıdır.

Mövzunun 2-ci sualında subyekt anlayışı hərtərəfli açıqlanmışdır.

MADDƏ 314-1 DÖVLƏTİN MÜSTƏSNA MÜLKİYYƏTİNDƏ OLAN VƏ ÖZGƏNİNKİLƏŞDİRİLMƏSİ QADAĞAN EDİLƏN TORPAQ SAHƏLƏRİNƏ DAİR QANUNSUZ QƏRAR QƏBUL ETMƏ (4 MAY 2004-cÜ İL TARİXLİ QANUNLA CM-ə DAXİL EDİLMİŞDİR)

Bu cinayətin **obyekti** dövlət və yerli bəzünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətini ətmin edən ictimai münasibətlərdir.

Cinayətin **predmeti** – torpaq sahələridir.

Obyektiv cəhətdən bu əməl dövlətin müstəsna mülkiyyətində olan və özgəninkiləşdirilməsi qanunla qadağan edilən torpaq sahələrinin bələdiyyələrin, fiziki və ya hüquqi şəxslərin **mülkiyyətinə, istifadəsinə** və ya onlara **icazəyə verilməsi** haqqında qərar qəbkl etmədə ifadə olunur.

Təhlil olunan cinayət **formal** tərkibdə nəzərdə tutulmuşdur. Torpaq sahəsini maddənin dispozisiyasında göstərilən məqsədlər üçün verilməsi haqqında qərar qəbul edildiyi andan bitmiş hesab olunur.

Subyekt cəhətdən bu əməl **birbaşa qəsdlə** törədilir.

Bu cinayətin subyektii belə qərarları qəbul etməyə səlahiyyətli olan **vəzifəli şəxslərdir**.

MADDƏ № 314-2. MÜƏYYƏN EDİLMİŞ QAYDALARI POZMAQLA MƏHAFİZƏ ZONALARINDA TORPAQ SAHƏLƏRİ AYIRMA, TİKİNTİ VƏ YA QURAŞDIRMA İŞLƏRİNİN APARILMASINA İCAZƏ

**VERMƏ(26 OKTYABR 2004-cü İL TARİXLİ QANUNLA CM-ə DAXİL
EDİLMİŞDİR.)**

Bu cinayətin **obyekti** dövlət və yerli özünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətini təmin edən ictimai münasibətlərdir.

Cinayətin **predmetini** torpaq sahələri təşkil edir.

Obyektiv cəhətdən bu əməl Azərbaycan respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla maqistral boru kəmərlərinin, gərginliyi 1000 voltndan çox olan elektrik şəbəkələrinin, metropoliteninin, dəmir yolu qurğularının, müdafiə obyektlərinin, su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin texniki qurğularının, neft buruqlarının, avtomobil yollarının və ya suların mühafizəsi zonalarında torpaq **sahələri ayırma, tikinti** və ya **quraşdırma işlərinin aparılmasına** icazə vermədə ifadə olunur.

Maddənin dispozisiyası **blanket** növbə nəzərdə tutulmuşdur.

Cinayət tərkihi **formaldır**. Belə ki, bu əməl göstərilən yerlərdə torpaq sahələrin ayrılmasına, tikinti və ya quraşdırma işlərinin aparılmasına icazə verildiyi andan bitmiş hesab olunur.

Subyektiv cəhətdən bu əməl bir başa qəsdlə törədilir.

Subyekt – vəzifəli şəxsdir.

413-2.2-ci maddəsi 314-2.1-ci maddədə nəzərdə tutulan əməllərin ağır nəticələrə səbəb olduğu hallarda cinayət məsuliyyətini nəzərdə tutur. **Ağır nəticələr** dedikdə dispozisiyada göstərilən hərəkətlər nəticəsində müəyyən orqanların fəaliyyətinin pozması, külli miqdarda ziyan vurma, insanların sağlamlığına ziyan vurma və s. başa düşülür.

NƏTİCƏ

Beləliklə, korrupsiya cinayətləri və dövlət hakimiyyəti, dövlət qulluğu mənafeyi və yerli özünüidarə orqanlarında, habelə kommersionya və ya qeyri-kommersionya təşkilatlarında qulluq mənafehi əleyhinə olan cinayətlər dedikdə, dövlət aparatının və yerli özünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətinə, vətəndaşların və ya təşkilatların hüquqlarına və qanuni mənafeələrinə qəsd edən cinayət qanununda nəzərdə tutulan əməllər başa düşülür.

Bu cinayətlər müstəqilliyinin ikinci on illiyini yaşayan dövlətimiz üçün daha təhlükəlidir. Belə ki, bu əməllər dövlət hakimiyyəti orqanlarının normal fəaliyyətinə, dövlət qulluğunun mənafeələrinə, yenicə yaranmış yerli özünüidarə orqanlarının normal fəaliyyətinə, eləcə də kommersionya və ya qeyri-kommersionya təşkilatlarında qulluq mənafeələrinə ciddi ziyan vurur. Habelə, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarına xələl gətirirlər.

Bu cinayətlərin ictimai təhlükəliliyi bir daha onunla əlaqədardır ki, bu əməllər dövlət hakimiyyət və digər orqan, təşkilat və müəssisələrdə çalışan vəzifəli şəxslər tərəfindən törədəilir. Dövlət hakimiyyəti təmsil edən şəxslər, dövlət qulluqçuları tərəfindən bu əməllərin törədilməsi dövlət hakimiyyət orqanlarını nüfuzdan salır, vətəndaşların bu orqanlara və onların məsul şəxslərinə inamını azaldır.